

Notitie

Aan Jet van Rijsbergen
Van Sjoerd-Dirk Fiaschi - van der Est, s.d.fiaschi.van.der.est@amsterdam.nl, 06-11656452
& Harm Bolle, harm.bolle@tauw.com, 06-46165225
Kopie aan Maurice Backerra, Steven Boer, Liselot van der knaap
Datum 4 februari 2020
Ons kenmerk -
Bijlage(n) 1. Impressie huidig plangebied
2. Verslag gebruik NDSM-terrein door huismus

Onderwerp Natuurwaardenonderzoek en ecologisch onderzoek huismus NDSM-terrein

Opsteller	Goedgekeurd en vrijgegeven	Paraaf	Datum
Sjoerd-Dirk Fiaschi-Van der Est	Jet van Rijsbergen		

1. Inleiding

De stadsdeelraad van Amsterdam-Noord heeft in 2014 de bestemmingsplannen voor NDSM-Oost en -West vastgesteld (zie figuur 1 voor het gehele NDSM-terrein, waar zowel NDSM-Oost als NDSM-West onder valt). In het plan worden diverse ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Gemeente Amsterdam bereidt momenteel een herziening van het bestemmingsplan uit 2014 voor, van NDSM-West (Gemeente Amsterdam, 2019). Een herziening van het bestemmingsplan voor NDSM-Oost is vooralsnog niet noodzakelijk.

Gemeente Amsterdam heeft, ten behoeve van het bestemmingsplan en de hiermee gepaard gaande ontwikkelingen, in 2015 een natuurtoets uitgevoerd op het NDSM-terrein (Oost- en West). Vanwege de herziening van het bestemmingsplan voor NDSM-West is deze natuurtoets niet meer helemaal van toepassing (vanwege wijzigingen in de voorgenomen plannen). De natuurtoets is uit 2015 en is niet meer actueel (voor natuuronderzoeken geldt een houdbaarheidstermijn van drie jaar). Er is tussen 2014 en 2019 de Wet natuurbescherming in werking getreden als vervanger van de Flora- en faunawet. Ook dit maakt een herziening van de natuurtoets nodig.

Een actualisatie van de natuurtoets uit 2015 is daarom noodzakelijk. De voorliggende notitie beschrijft de resultaten van het actualiserend onderzoek. Om plannen en ingrepen mogelijk te maken is duidelijkheid nodig in de effecten van de ingreep op beschermde flora en fauna en gebieden middels de Wet natuurbescherming (Wnb). Daarnaast dient het gemeentelijk natuurbeleid (de Hoofdgroenstructuur, de Ecologische structuur, natuurinclusief bouwen en benoemen van risicosoorten) in acht genomen te worden bij uitvoering van het werk.

2. Bevindingen natuurtoets 2015

Gemeente Amsterdam heeft in 2015 een natuurtoets uitgevoerd, waarbij de volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

1. Vleermuisonderzoek (gericht op de functie van verblijf, vliegroute en foerageergebied);
2. Onderzoek naar de omvang van de populatie huismussen en het gebruik van het terrein door de mussen;
3. Onderzoek naar beschermde flora.

De conclusies uit de natuurtoets zijn:

1. Er zit een groep huismussen op het NDSM-terrein. Ze broeden op verschillende plaatsen op het terrein op randjes aan de gebouwen. Voor het voeden van hun jongen hebben ze insecten nodig. Deze vinden ze in de begroeiing op het terrein. De hoeveelheid geschikt groen voor foeragerende huismussen op het NDSM-terrein is beperkt.
2. Verblijfplaatsen van vleermuizen in de vorm van zomer-, winterverblijfplaatsen, vliegroutes of foerageergebied zijn niet aangetroffen.
3. Aan de rand van de parkeerplaats is één exemplaar van de rietorchis aangetroffen.

3. Onderzoeksvragen actualisatie natuurtoets

Voor de actualisatie van de natuurtoets uit 2015 horen de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat zijn de effecten van de plannen op Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland, Hoofdgroenstructuur, Ecologische structuur en ecologische passages? Zie ook hst. 6.
2. Waar bevinden zich de nesten van huismus, hoe gebruikt de populatie huismus het NDSM-terrein en wat zijn de effecten van de plannen op huismussen? Zie ook hst. 7.
3. Wat is de huidige geschiktheid van het NDSM-terrein voor vleermuizen? Wat zijn de effecten van de plannen op vleermuizen? Zie ook hst. 8.
4. Wat is de geschiktheid van het plangebied voor andere beschermde flora en fauna? Wat zijn de effecten van de plannen op deze soort(groep)en? Zie ook hst. 9.
5. Welke natuurinclusieve kansen zijn te realiseren? Zie ook hst. 10.
6. Welke exoten zijn aanwezig in het plangebied? Zie ook hst. 11.

4. Werkwijze

Inleiding

De scope van het natuuronderzoek betreft het volledige NDSM-terrein (zie figuur 1). De volgende onderzoeken zijn uitgevoerd:

1. Een veldbezoek om de geschiktheid van het plangebied voor beschermde soorten in te schatten (een quickscan);
2. Een onderzoek naar het gebruik van het terrein door huismussen;
3. Een onderzoek naar de aanwezigheid van Japanse duizendknoop (en andere exoten);
4. Een berekening van stikstofdepositie als gevolg van het gewijzigd plan (om de effecten op omliggende Natura 2000-gebieden mee te kunnen bepalen).

Quickscan

Tijdens een veldbezoek op 28 maart 2019 heeft Harm Bolle (adviseur ecologie) de aanwezige beschermde flora en fauna binnen het plangebied op waarden beoordeeld. Daarnaast zijn verschillende kaderstellende documenten van het landelijke en lokale beleid geraadpleegd zoals de ligging van het plangebied tot Natura 2000-gebieden, gebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), de Hoofdgroenstructuur en Ecologische Structuur van de Gemeente Amsterdam. Voor het literatuuronderzoek naar beschermde soorten is gebruik gemaakt van de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) en van de "Natuurtoets herinrichting NDSM oktober 2015" (Gemeente Amsterdam, 2015).

Onderzoek huismussen

Tijdens verschillende veldbezoeken heeft Koen Wonders (veldecoloog) het gebruik van het terrein door huismussen in beeld gebracht. De onderzoeksdetails staan in tabel 1. Het onderzoek richtte zich op het in kaart brengen van nesten, foerageer- en rustgebieden. In voorbereiding op het veldwerk is de "Natuurtoets herinrichting NDSM oktober 2015" geraadpleegd (Gemeente Amsterdam, 2015).

Het onderzoek voldoet aan de omschreven onderzoeksinspanning als genoemd in het kennisdocument van huismus (BIJ12, 2017) en het NGB-onderzoeksprotocol (NGB, 2018). Het onderzoek voldoet namelijk aan het volgende:

Vier gerichte veldbezoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni.

Tabel 1. Onderzoeksdata, tijden en weersomstandigheden van het huismusonderzoek

Datum	Tijd	Weer
22 mei 2019	10:30 – 13:30	Droog, 19°C
29 mei 2019	10:00 – 12:30	Droog, 20°C
6 juni 2019	10:45 – 12:30	Droog, 19°C
14 juni 2019	15:45 – 17:30	Droog, 22°C

Onderzoek naar Japanse duizendknoop

Het doel is om te onderzoeken of de Japanse duizendknoop voorkomt en zo ja, hoe omvangrijk de aanwezigheid is en om welke locaties het precies gaat. Tijdens een veldbezoek op 17 mei 2019 heeft Harm Bolle (adviseur ecologie) het plangebied geïnventariseerd. Daarnaast zijn verschillende kaderstellende documenten van het landelijke en lokale beleid geraadpleegd, namelijk de NDFF en de kaartlaag Japanse duizendknoop (www.maps.amsterdam.nl).

Stikstofberekening

Ten behoeve van het plan heeft Luc Verhees (senior adviseur lucht) een stikstofberekening uitgevoerd (2019). Dit is voor de herziening van het bestemmingsplan NDSM-Werf West en om de effecten te kunnen bepalen van stikstof op Natura 2000-gebieden in de omgeving. Er is gebruik gemaakt van het rekenprogramma Aeries, waarbij zowel de aanlegfase als de gebruiksfase is doorgerekend. Hiertoe wordt de referentiesituatie en de plansituatie beschouwd. De referentiesituatie voor bestemmingsplannen is de feitelijke, legale situatie op het moment van vaststelling van het bestemmingsplan, in dit geval april 2020.

Figuur 1: De begrenzing van het NDSM-terrein (binnen de bruine lijnen), met opgelicht het bestemmingsgebied NDSM-West (opgelicht). De donkere delen betreffen NDSM-Oost (Gemeente Amsterdam, 2019).

5. Beschrijving plangebied en toekomstige situatie

Ligging t.o.v. omgeving

Het NDSM-terrein bevindt zich aan de noordzijde van het IJ. De exacte begrenzing staat in figuur 1. De S118 begrenst het plangebied aan de noordzijde. Het Johan van Hasseltkanaal bevindt zich direct ten oosten van het plangebied. Aan de westzijde grenst het terrein aan ander havengebied. Het plangebied ligt tussen transformatie-gebied Buiksloterham en industrieterrein Cornelis Douwes.

Het bestemmingsplangebied NDSM-West (waarvoor een herziening nodig) wordt begrensd door de Klaprozenweg en de Tt. Vasumweg aan de noordzijde, door de Ms. Van Riemsdijkweg aan de Oostzijde, het IJ aan de zuidzijde en door de Melissapier aan de Tt. Melissaweg aan de westzijde. Het bestemde gebied NDSM-Oost bevindt zich direct ten Oosten van NDSM-West.

Huidige situatie en ontwikkelingen NDSM-werf West

Het NDSM-terrein is een vroegere scheepswerf. Na beëindiging van de scheepsbouwactiviteiten zijn de loodsen voor diverse activiteiten gebruikt. Het terrein is vooral bekend om de vele (dance) festivals die er gehouden worden. De historie van het terrein is zichtbaar in de gebouwen en installaties die bewaard zijn gebleven. De grote hallen blijven bestaan. Ook de voormalige scheepshellingbanen zijn cultureel erfgoed en worden gerestaureerd.

In de huidige situatie is het plangebied NDSM-werf West volop in ontwikkeling. Het terrein bestond op het moment van het veldbezoek (de datum 18 maart 2019) uit braakliggend terrein, bouwketens, te bebouwen gebied en een aantal gebouwen die behouden blijven. Er is weinig groen aanwezig in het plangebied. Zie ook bijlage 1 voor een impressie van dit gebied.

Op de NDSM-werf West werd in de afgelopen jaren gebouwd op kavels A1/2/3 (Nautique Living/ de Werf, zie ook figuur 3). Daar zijn inmiddels 946 woningen opgeleverd, waaronder 403 studentenwoningen. Blok B2-1 is gerealiseerd en huisvest het ROC TOP en 380 studentenwoningen.

Voor de ontwikkeling van de resterende B kavels is in 2018 een hernieuwde samenwerkingsovereenkomst gesloten met een marktpartij. Het gaat om de blokken B3/4/5 en B7/8/10 en 11 waar voornamelijk woningen worden gerealiseerd en waarbij minimaal 15% voor niet woonfuncties is bestemd, waaronder twee basisscholen. Blok B9 is op dit moment een gemengd programma in aanbouw dat voorziet in kantoren, horeca, detailhandel en 446 woningen.

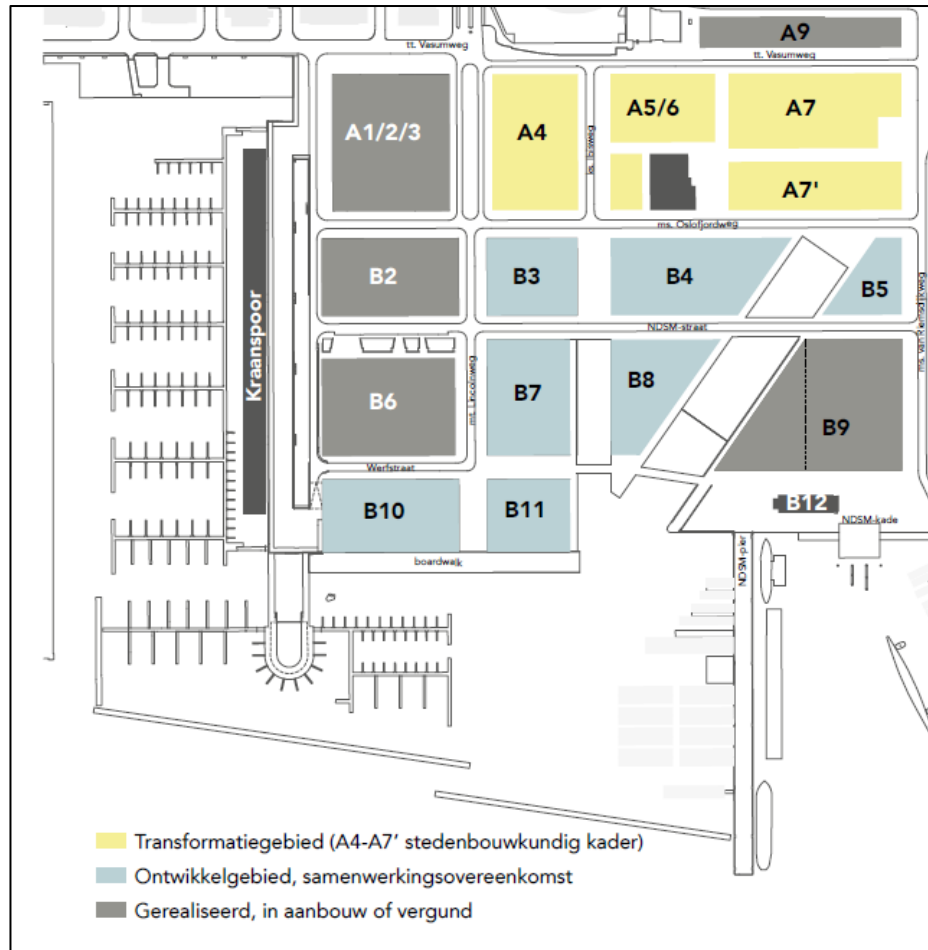
Er zijn inmiddels verschillende particuliere bouwinitiatieven voor de kavels in de transformatiestrook A4-A7, waarvoor op 7 mei 2019 een stedenbouwkundig kader en beleidsregels door het college van B&W zijn vastgesteld.

Langs de Klaprozenweg worden in Blok A9 449 woningen gerealiseerd. Hiervan valt een derde deel binnen de sociale huursector en de rest in de vrije huursector. De verwachting is dat 'het Dok' in 2022 klaar is.

Huidige situatie en ontwikkelingen NDSM-werf Oost

Ook het Oostelijk deel bestond vroeger uit een scheepswerf. In de huidige situatie is het Oostelijk deel van de NDSM-werf nog niet in ontwikkeling. Het terrein bestond op het moment van het veldbezoek (de datum 18 maart 2019) uit loodsen en gebouwen, infrastructuur en braakliggend terrein. Er is her en der groen aanwezig in het plangebied. Zie ook bijlage 1 en 2 voor een impressie van dit gebied.

De komende (10) jaren worden aan de Oostzijde (D-kavels) geen ingrijpende wijzigingen verwacht. Op Oost wordt op termijn alleen benodigd onderhoud in het kader van het programma Schoon, heel en veilig uitgevoerd.

Figuur 3. Stand van zaken ontwikkelingen op NDSM-West

6. Beschermd gebieden

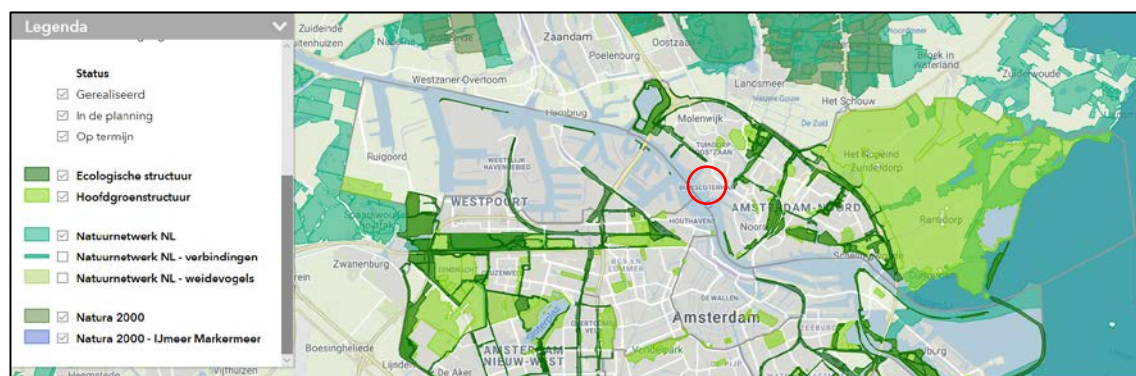
Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied ligt niet binnen en op grote afstand van een Natura 2000-gebied en/of gebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Zie ook figuur 4.

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied en NNN-gebied ligt op 3,6 kilometer afstand (Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske). Om die reden zijn direct negatieve effecten (zoals verstoring door geluid en trillingen) op deze gebieden niet van toepassing. Effecten als gevolg van externe werking, namelijk stikstofdepositie, op Natura 2000-gebieden konden zonder een stikstofberekening niet worden uitgesloten. Daarom is een berekening uitgevoerd van de stikstofdepositie als gevolg van werkzaamheden in de aanlegfase en van het toekomstig gebruik van het gebied (Tauw, 2019). De uitkomst van de berekening is een bijdrage van 0,00 mol per hectare per jaar. De conclusie is dat er geen negatieve effecten zijn op stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden ten gevolge van de aanleg- en de gebruiksfase van het plan.

Hoofdgroenstructuur, Ecologische structuur en ecologische passages

Het plangebied bevindt zich niet in of dichtbij de Ecologische structuur of de Hoofdgroenstructuur van Gemeente Amsterdam. Er is ook geen sprake van een ecologische passage in de nabijheid of enige vorm van ecologische samenhang tussen het plangebied en deze gebieden. Effecten van het plan op beschermde gebieden (dat wil zeggen Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland, Ecologische Structuur en de Hoofdgroenstructuur) zijn er daarom niet. Zie ook figuur 4.

Figuur 4. De ligging van het NDSM-terrein (rode cirkel) ten opzichte van Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk NL, Ecologische structuur en Hoofdgroenstructuur.

7. Huismussen

Resultaten gebruik terrein

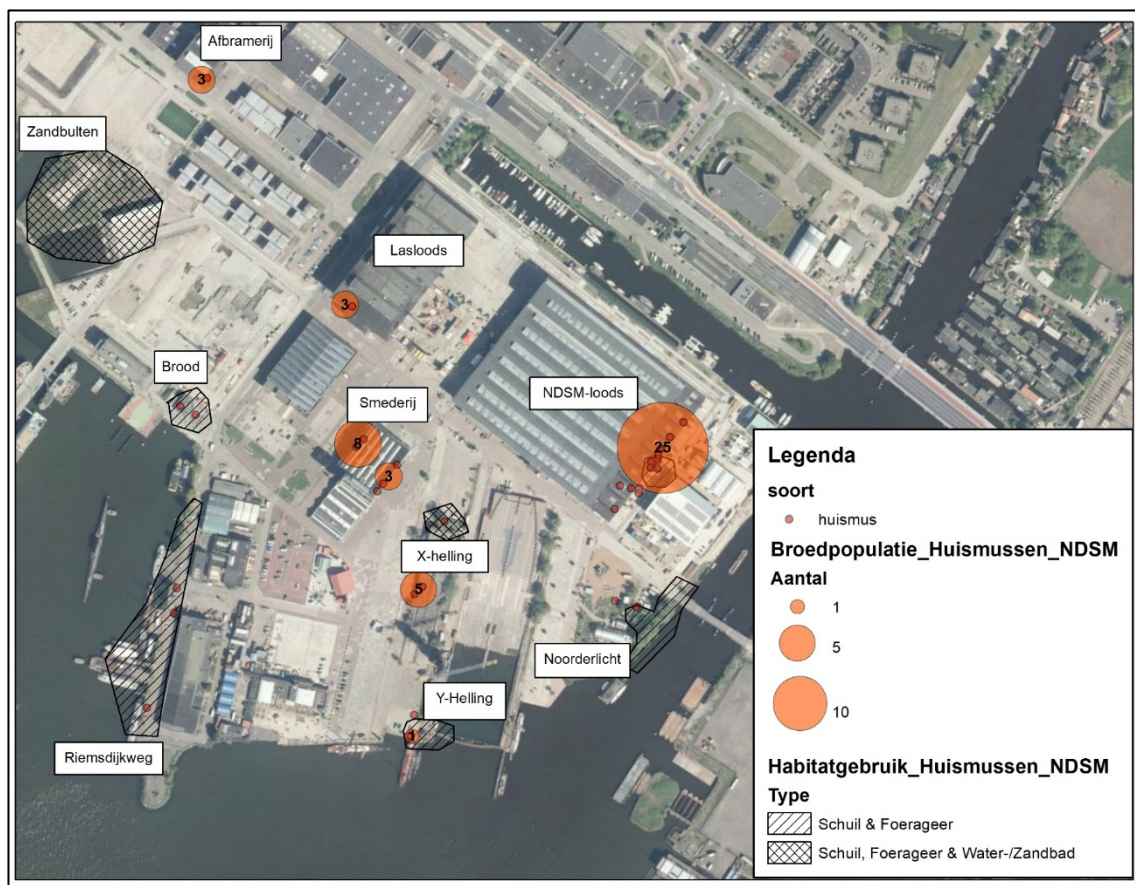
Tabel 2 toont de onderzoeksresultaten naar nesten en schuil- en foerageergebied van huismus op het NDSM-terrein. Figuur 5 toont de waarnemingslocaties van de aangetroffen nesten en schuil- en foerageergebieden. Zie bijlage 2 voor een uitgebreid verslag van het onderzoek.

Tabel 2. Onderzoeksresultaten huismus op het NDSM-terrein

Locatie	Broedgevallen	Schuil- en foerageergebied
Afbramerij	3	-
Brood	-	Max. 50
Lasloods	3	-
NDSM-loods	25	Max. 85
Noorderlicht	-	Max. 50
Riemsdijkweg	-	Max. 10
Smederij	11	-
X-Helling	5	Max. 10
Y-Helling	1	Max. 25
Zandbulten	-	Max. 10
Totaal	46	-

De vastgestelde nesten bevinden zich allemaal tegen de zijgevels van gebouwen, zowel met als zonder (verticaal) aanwezig groen. Van alle broedgevallen zijn er 3 vastgesteld op NDSM-West en 43 op NDSM-Oost.

Twee belangrijke schuil- en foerageergebieden bevinden zich op NDSM-West (locatie Brood en Zandbulten). Zes belangrijke schuil- en foerageergebieden bevinden zich op NDSM-Oost (Brood, NDSM-loods, X-helling, Y-helling, Riemsdijkweg en Brood).

Figuur 5. Weergave van nesten en schuil- en foerageergebied op het NDSM-terrein.

Effecten ontwikkelingen NDSM-West

De ontwikkelingen op de NDSM-werf West hebben geen effect op de huidige nestlocaties van huismus op locatie van de afbramerij. Er is namelijk geen sprake van sloop of renovatie van dat gebouw. De huismussen foerageren in de tegenover gelegen 'Zandbulten'. Tijdens de lunch foerageren ze op het terras bij de hoofdingang van de afbramerij, recht onder de letters van de Abramerij. Het gebied van de Zandbulten blijft behouden. De broodloods verdwijnt op termijn, maar dit heeft geen effect op de beschikbaarheid van alternatieve foerageergebieden (de Zandbulten). Ook is een geclusterde groep bomen voorzien in de nieuwe inrichtingsplannen (zie figuur 6). Tot slot is recent ook een nieuwe zandstrook aangelegd voor huismussen, tussen de ms. Tarnweg en de ms. Oslofjordweg (zie figuur 6). Aan de westzijde van de ms. Van Riemsdijkweg is ook een groenstrook met bomen voorzien. Deze strook wordt ecologisch ingericht. De conclusie is daarom dat sprake is van behoud van een bestendige situatie ten aanzien van drie nesten van huismussen en het erbij horend functioneel leefgebied (behoud bramerij, zandbulten, een nieuwe zandstrook en nieuw groen in de toekomstige situatie). Een ontheffing voor uitvoering van de werkzaamheden is niet nodig.

Figuur 6. Boven een aangelegde zandstrook voor huismus, onder een voorziene cluster met bomen bij de afbramerij (Bron: overzichtskaart openbare ruimte, versie 14-5-2019).

Effecten ontwikkelingen NDSM-Oost

De komende (10) jaren worden aan de Oostzijde (D-kavels) geen ingrijpende wijzigingen verwacht. Dit betekent dat momenteel geen negatieve effecten zijn op nesten (vanwege behoud van gebouwen) en ook niet op functioneel leefgebied (behoud van de foerageer- en rustgebieden in helling X, helling Y, het Noorderlicht en NDSM-loods). Hoewel de locatie "Brood" op termijn verdwijnt, zijn er momenteel genoeg alternatieve rust- en foerageergebieden beschikbaar op de NDSM-Oost. Daarbij wordt ook de Oostelijke werf in de toekomst groener ingericht. De populatie huismus gaat hiervan profiteren.

Op Oost wordt alleen benodigd onderhoud in het kader van het programma Schoon, heel en veilig uitgevoerd. Dit onderhoud heeft geen effect op verblijfplaatsen, zolang:

1. op de NDSM-loods de plantenbakken met o.a. hederen en de grote bruidssluier bovenop de centrale schuifdier behouden blijven. Het advies is om een grote voedertafel die wordt gevuld door de lokale bewoners/gebruikers van de omliggende ateliers te behouden;
2. het bramen-/wilgenstruweel en het erbij liggend los zand ten Oosten van horecazaak Noorderlicht behouden blijft;
3. de veldiepen aan de ms. Van Riemsdijkweg blijven staan;
4. bomen en braamstruweel op Helling X blijven staan;
5. de vegetatie rondom het schuurtje van helling Y blijven staan.

Indien het bovenstaande NIET mogelijk is, is mogelijk sprake van aantasting van functioneel leefgebied en/of het aantasten van nesten. Aanvullend ecologisch onderzoek naar gebruik van de locatie als leefgebied is dan nodig. Mogelijk is dan sprake van een ontheffingsverplichting van de Wet natuurbescherming om de (onderhoud)werken te kunnen uitvoeren.

Mogelijk is in de toekomst (bij het bouwrijp maken van de kavels op NDSM-Oost) WEL sprake van het aantasten van nesten en functioneel leefgebied. Op dit moment zijn de plannen nog te weinig concreet en nog te ver weg (uitgangspunt is 10 jaar) om hier duidelijkheid in te kunnen geven. Het kan in de toekomst dus nodig zijn om:

1. aanvullend ecologisch onderzoek uit te voeren naar het gebruik van het plangebied door huismussen;
2. ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen voor het aantasten van nesten en functioneel leefgebied, zoals bij de sloop van de NDSM-loods of het bouwrijp maken van de nu aanwezige rust- en foerageergebieden (wegnemen functioneel groen).

De conclusie is daarom dat momenteel sprake is van behoud van een bestendige situatie ten aanzien van 46 nesten van huismussen en het erbij horend functioneel leefgebied (behoud helling X en Y, Noorderlicht, NDSM-loods en ms. Van Riemsdijkweg en nieuw groen in de toekomstige situatie). Een ontheffing voor uitvoering van de werkzaamheden is vooralsnog niet nodig. Wel zitten hier voorwaarden aan. Indien het niet mogelijk is om aan deze voorwaarden te voldoen, is mogelijk wel een ontheffing nodig voor uitvoering van de werkzaamheden.

8. Vleermuizen

Verblijfplaatsen NDSM-West

De conclusie van het ecologisch onderzoek naar vleermuizen uit 2015 is dat verblijfplaatsen ontbreken in het plangebied. Ten tijde van het veldbezoek in 2019 bleek een groot deel van de NDSM-West al bouwrijp te zijn gemaakt of er werden al nieuwe woningen gebouwd. De nog aanwezige loods (Brood) is ongeschikt als verblijf, omdat de buitenzijde volledig uit golfplaten bestaat zonder kieren of ruimtes waar vleermuizen in of achter kunnen verblijven. Slechts her en der is spaarzaam begroeiing aanwezig. Deze begroeiing is ongeschikt voor boombewonende vleermuizen, omdat deze begroeiing veel te slecht ontwikkeld is (te klein, geen holtes). Verblijfplaatsen zijn daarom afwezig in het plangebied.

Verblijfplaatsen NDSM-Oost

Op NDSM-Oost is momenteel geen sprake van sloop van gebouwen of het wegnemen van bomen. Het onderhoud heeft geen sloop van gebouwen en kap van geschikte bomen voor vleermuizen tot gevolg. Effecten op verblijfplaatsen zijn daarom vooralsnog uitgesloten. Mogelijk is in de toekomst (bij het bouwrijp maken van de kavels op NDSM-Oost) WEL sprake van het aantasten van verblijfplaatsen.

Op dit moment zijn de plannen te weinig concreet en nog te ver weg (uitgangspunt is 10 jaar) om hier duidelijkheid in te kunnen geven. Het kan in de toekomst dus nodig zijn om:

1. aanvullend ecologisch onderzoek uit te voeren naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen als verblijf;
2. ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen voor het aantasten van verblijven van vleermuizen.

Vliegroute en foerageergebied NDSM-West en Oost

De conclusie van het ecologisch onderzoek naar vleermuizen uit 2015 is dat essentiële vliegroutes en foerageergebieden ontbreken in het plangebied. Ten tijde van het veldbezoek in 2019 bleek een groot deel van de NDSM-West al bouwrijp te zijn gemaakt of er werden al nieuwe woningen gebouwd. Slechts her en der is spaarzaam begroeiing aanwezig. Ook op NDSM-Oost is de begroeiing te slecht ontwikkeld om als essentiële vliegroute en foerageergebied te kunnen fungeren. Effecten op vliegroute en foerageergebieden zijn daarom vooralsnog uitgesloten.

9. Overige natuurwaarden

Flora

Het plangebied is vanwege de vele verharding, gebouwen, infrastructuur en bouwterrein ongeschikt voor onder de Wnb beschermde soorten. Dergelijke omstandigheden bieden geen geschikte groeiomstandigheden voor beschermde planten.

In 2015 bleek rietorchis aanwezig te zijn. Deze soort is inmiddels niet meer beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor deze soort heeft de gemeente ook geen aanvullend beleid voor de bescherming voor ogen. Wel is de soort nog beschermd onder de gedragscode flora en fauna van gemeente Amsterdam. In verband met de zorgplicht en gedragscode is het nodig om eventuele nieuwe groeiplaatsen van rietorchis te sparen van de werkzaamheden of planten te verplaatsen.

Broedende vogels

Behalve huismus blijken geen jaarrond beschermde nesten van andere in gebouwen broedende vogels aanwezig te zijn (gierzwaluw, kerkuil, slechtvalk). De nesten van overige vogels zijn alleen beschermd als ze als broedlocatie in gebruik zijn. Bij het oriënterende veldbezoek zijn geschikte plekken aangetroffen waar broedvogels een nest kunnen bouwen, zoals op de daken van de gebouwen, op de braakliggende terreinen of langs het water (Het IJ).

De kans op een broedgeval is het grootst in de periode februari t/m augustus (dit wordt wel gezien als het reguliere broedseizoen). Sommige vogels broeden ook in de maanden daaromheen. Rekening houdend met de kenmerken van het plangebied, is het niet uit te sluiten dat in de maanden september, oktober, november, december, januari en februari vogels tot broeden komen. Bij de sloop van een gebouw, start werkzaamheden op braakliggende terreinen en bij verwijdering van groen is een broedvogelcontrole voorafgaand aan het werk nodig.

Er is sprake van een overtreding wanneer een in gebruik zijnde nest van een broedvogel wordt verstoord. Indien een broedgeval aanwezig is, dient een verstoringvrije zone te worden aangehouden, waarbinnen gedurende de periode van broeden niet wordt gewerkt. De breedte van deze zone dient door een ter zake kundige te worden bepaald.

Zoogdieren

De kans is klein dat op NDSM-West zoogdieren aanwezig zijn. Het gebied wordt momenteel ontwikkeld. Het gaat dan allemaal om van de wet vrijgestelde soorten en hooguit om dieren die zichzelf verplaatsen richting andere leefgebieden. Vanuit de zorgplicht is het een verplichting om dieren vrijuit te laten vluchten of indien nodig, de dieren over te zetten naar een veilige locatie. Op NDSM-Oost zijn de komende jaren geen werkzaamheden voorzien, een negatief effect op de beschikbaarheid aan leefgebieden is er dan ook niet. Omdat leefgebieden momenteel ontbreken en er worden geen werkzaamheden uitgevoerd, is het niet noodzakelijk om een melding in te dienen bij de omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

Overige soortgroepen

Het plangebied is ongeschikt voor alle andere beschermde soort(groep)en (amfibieën, vissen, reptielen en andere insecten en ongewervelden). Deze soorten stellen specifieke eisen aan het habitat die in het plangebied niet aanwezig zijn. Het is uitgesloten dat de ontwikkelingen een negatief effect heeft op deze soorten.

8. Natuurinclusieve kansen

Op het NDSM-terrein vinden de komende jaren werkzaamheden plaats, waar groen terugkomt in de openbare ruimte. "Er komen nieuwe bomen, ze staan in groepjes (NDSM-kade), in een willekeurig patroon (ms. Van Riemsdijkweg) of in een strakke rij (NDMS-sstraat). Aan de westzijde van de ms. Van Riemsdijkweg is een groenstrook met bomen voorzien. Deze strook wordt ecologisch ingericht. Ook de aangrenzende, maar buiten het plangebied vallende, Helling 5 krijgt een groene inrichting. De toevoeging van bomen, de ecologische groenstrook en uiteindelijk de groene helling leveren een bijdrage aan realisatie van natuurinclusieve kansen.

Overige aanbevelingen voor een groener sterker te ontwikkelen gebied:

1. Breng geschikte groenelementen aan voor huismussen, zoals groen blijvende hagen (zoals met klimop, liguster);
2. Breng waar mogelijk verticale begroeiing aan, zoals wingerd, klimop, blauwe regen, hop of Chinese bruidssluier;
3. Neem in de nieuwbouw nestvoorzieningen voor huismussen op. Dit vergroot de beschikbaarheid aan nesten op het NDSM-terrein.

9. Risicosoorten

In de omgeving van het plangebied komt (nog) geen Japanse duizendknoop voor (bron: www.maps.amsterdam.nl). Uit aanvullend onderzoek blijkt dat deze soort zich niet heeft gevestigd op het terrein. Als gewerkt wordt met grond die aantoonbaar vrij is van Japanse duizendknoop is vestiging van deze soort in het gebied als gevolg van de werkzaamheden op voorhand uitgesloten.

Raadpleging van de NDFF en relevante kaartlagen op www.maps.amsterdam.nl toont dat bruine rat voorkomt in het plangebied (andere soorten, namelijk eikenprocessierups, reuzenberenklauw en reuzenbalsemien ontbreken). Het advies is om in de inrichting rekening te houden met (het voorkomen van plagen) de bruine rat. Dit kan door vuilnisbakken afdoende af te sluiten en ook andere potentiële onhygiënische situaties te voorkomen.

8. Conclusie en advies

Ten aanzien van natuur gelden de volgende conclusies:

- De houdbaarheid van dit natuuronderzoek is drie jaar. Actualisatie van dit document na drie jaar is nodig. Dit geldt vooral voor de NDSM-werf Oost, waar het op moment van dit natuuronderzoek nog niet voldoende bekend was wanneer en welke ontwikkelingen hier gaan spelen.
- Er zijn geen negatieve effecten als gevolg van de ontwikkelingen op beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland, Ecologische structuur, Hoofdgroenstructuur en ecologische passages). Een stikstofberekening toonde aan dat het plan niet leidt tot stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden;
- Huismus komt voor op de NDSM-werf, zowel met nesten als functioneel leefgebied. De leefgebieden van huismus op de werf (zowel West als Oost) blijven behouden, er is geen sprake van een overtreding van de wet.
- Om negatieve effecten te voorkomen als gevolg van onderhoudswerkzaamheden, dient de gemeente te voldoen aan een voorwaarde om negatieve effecten te voorkomen op huismussen. Dit heeft betrekking op het sparen van groen in vastgestelde rust- en foerageergebieden.
- Er zijn geen negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen op overige beschermde soorten.
- Natuurinclusieve kansen worden gerealiseerd met de groene inrichting van de toekomstige openbare ruimte. Overige aanbevelingen voor een groener sterker te ontwikkelen gebied:
 - a. Breng geschikte groenelementen aan voor huismussen, zoals groen blijvende hagen (zoals met klimop, liguster);
 - b. Breng waar mogelijk verticale begroeiing aan, zoals wingerd, klimop, blauwe regen, hop of Chinese bruidssluier;
 - c. Neem in de nieuwbouw nestvoorzieningen voor huismussen op. Dit vergroot de beschikbaarheid aan nesten op het NDSM-terrein.
- Bruine rat komt voor op het NDSM-terrein. Het advies is om in de toekomstige inrichting rekening te houden met (het voorkomen van plagen) de bruine rat.

9. Literatuurlijst

Bronnen

- Gemeente Amsterdam, 2019. *Bestemmingsplan NDSM-Werf West 1e Herziening*, status concept.
- Gemeente Amsterdam, 2015. *Natuurtoets herinrichting NDSM oktober 2015*.
- Tauw, 2019. *Stikstofdepositie-onderzoek NDSM-Werf West*, kenmerk: N001-1269892VLU-V02-sbb.
- BIJ12, 2017. *Kennisdocument huismus*.
- NGB, 2018. *Onderzoeksprotocol huismus*.

Websites

- NDFF
- www.maps.amsterdam.nl

Bijlage 1 Impressie plangebied

Foto richting het noorden op het Kraanspoor (West)

Foto vanaf kavel B9 richting het westen (West)

Foto richting het noorden vanaf de Mt. Odinaweg (Oost)

Foto richting het zuiden vanaf het NDSM-plein (Oost)

Bijlage 2 Verslag gebruik NDSM-terrein door huismus

Huismussen op de NDSM

Veldbezoeken

Datum	Tijd	Weer	Opmerking
22 mei 2019	10:30 - 13:30	Droog, 19°C	-
29 mei 2019	10:00 - 12:30	Droog, 20°C	Opbouwen festival
6 juni 2019	10:45 - 12:30	Droog, 19°C	Opbouwen festival
14 juni 2019	15:45 - 17:30	Droog, 22°C	-

Samenvatting resultaten

Locatie	Broedgevallen	Schuil- en foerageergebied
Afbramerij	3	-
Brood	-	50
Lasloods	3	-
NDSM-loods	25	85
Noorderlicht	-	50
Riemsdijkweg	-	10
Smederij	11	-
X-Helling	5	10
Y-Helling	1	25
Zandbulten	-	10
Totaal	46	-

Tijdens de vier veldbezoeken zijn er 46 zekere nesten vastgesteld binnen het plangebied verspreid over 6 panden. Het is niet mogelijk om de totale huismussenstand (inclusief niet-broeders) op te tellen, omdat er door de vele vliegbewegingen tussen de broedplekken en de schuil- en foerageergebieden een grote kans is op dubbeltellingen. Ik schat echter dat er inclusief jonge vogels, er in eind mei / begin juni, minimaal zo'n 150 huismussen actief zijn op de NDSM-werf.

Afbramerij

Broedlocaties

Aan de zuidkant van de Afbramerij broeden 3 broedparen. Ze nestelen achter de letters A F B R A M E R I J. De huismussen foerageren in de tegenover gelegen 'Zandbulten'. Tijdens de lunch foerageren ze op het terras bij de hoofdingang, recht onder de letters van de Abramerij.

Brood

Het terras van Brood wordt gebruikt als foerageergebied. Ze zitten op het pand van de bakkerij, maar vliegen vooral bij de toeristen op de tafels. De grootte van de groep varieert enorm per dag. Rond lunchtijd is de groep het grootst, er foerageren dan rond de 50 dieren tegelijk. Aan het einde van de middag is de groep het kleinst, dan zijn er maar maximaal 20 dieren ter plaatse.

Lasloods

Aan de zuidkant van de lasloods bevinden zich minimaal 3 broedparen. Ze broeden aan de rechter zijkant van de grote stalen deur, bij het trapje.

Aan de zuidkant van de lasloods broeden huismussen tussen de gevel en de stalendeur, bij de trap.

Ndsm-loods

Broedlocaties

Hier bevindt zich de grootste broedplek van de gehele werf. Aan de zuidoostzijde van de NDSM-loods broeden ± 15 broedparen in de dakrand, zie foto 1 en 2. Bovenop de centrale schuifdeur broeden ± 5 broedparen. Er broeden nog ± 2 broedparen in de bruidsluier links en rechts naast de schuifdeur. Dan zijn er nog ± 3 nestkasten bezet. In totaal broeden er zo'n ± 25 paren. Links naast de schuifdeur staat een voedertafel.

Foerageer en schuilgebied

Aan de oostzijde van de NDSM-loods staan verschillende plantenbakken met o.a. hедера. Bovenop de centrale schuifdeur hangt een grote bruidsluier. Deze planten worden intensief gebruikt door 85 huismussen om te schuilen. Tevens staat hier een grote voedertafel die wordt gevuld door de lokale bewoners/gebruikers van de omliggende ateliers.

Schuifdeur met op het kozijn een vijftal broedplekken. Links naast de schuifdeur staat een voedertafel.

Noorderlicht

Het bramen-/wilgenstruweel direct ten oosten van de horecazaak Noorderlicht wordt door tot wel 50 huismussen gebruikt als foerageer- en schuilplek. Ze nemen ook zandbadjes in het losliggende zand en badderen in het water van het IJ. Er zijn duidelijk veel vliegbewegingen naar de broedplekken in de NDSM-loods ten noorden van Noorderlicht.

Achter horecazaak Noorderlicht foerageren en schuilen tot wel 50 huismussen.

Riemsdijkweg

Aan de MS. Van Riemsdijkweg staan enkele veldiepen. Hierin schuilen tot wel 10 huismussen. Ten tijde van de eerste twee veldbezoeken lag de straat geheel open. Van het bouwzand maakte de huismussen gretig gebruik door in te badderen. Tijdens de laatste twee veldbezoeken werd er aan de straat gewerkt, de huismussen bleven toen in de bomen zitten.

Smederij (Greenpeace gebouw)

Tijdens de veldbezoeken zijn er 11 zekere nesten vastgesteld, maar er zitten er mogelijk meer. Aan de zuidoostzijde (Greenpeace) broeden zeker 3 paren achter de horizontale raamluik, zie foto 5 en 6. Aan de andere kant van het gebouw, de noordwestzijde bij de letters "Smederij", broeden nogmaals 8 paren achter de metalen dakstrip.

Zuidoostzijde van de Smederij. De drie broedparen bevinden zich achter de metalen raamlijst.

In de metalen dakrand van de Smederij aan de Noordwestzijde broeden 8 paren.

X-Helling

Broedlocaties

Onder de X-Helling bevinden zich ateliers. Tussen de betonplaten bevinden spleten, en er groeit aan de westzijde een vrij dichte braam. Tussen de braam, en in tussen de spleten van het bouwwerk broeden 5 broedparen.

Schuilgebied

Aan de noordzijde van de X-Helling staan enkele bomen. Hierin zijn tijdens vrijwel elk veldbezoek tot wel 10 huismussen waargenomen. De bomen worden gebruikt om te schuilen.

Aan de westkant van de X-heling staat dichte vegetatie. Tussen de betonplaten broeden huismussen.

Y-Helling

Broedlocaties

Aan de zuidkant van de Y-Helling, direct aan het IJ, staat een klein schuurtje. Hier zitten vaak lokale mensen die huismussen voeren. In de vegetatie bij het schuurtje zit een nest van een huismus.

Foerageergebied en bad-/drinkplaats

Aan het uiteinde van de Y-Helling aan de zuidkant, staat een klein schuurtje met dichte vegetatie. Lokale mensen voeren hier tot 25 huismussen. De huismussen gebruiken de vegetatie om te schuilen. Jonge huismussen zitten vaak op de verroeste brug over het water. In de dichte vegetatie bevindt zich een huismussennest. Ze gebruiken het water om in te baden en te drinken.

Zandbulten

De zandbulten liggen tegenover het pand van de Afbramerij. Het is een bouwrijp gemaakt kavel, met wat een lage kruidlaag erop. Verspreid tussen de zandbulten foerageren tot wel 10 huismussen. Er zijn veel vliegbewegingen van en naar BROOD, en de broedplekken in de Afbramerij. Ik heb helaas geen goede foto van de zandbulten. Volgens het oude verslag werd hier ook gedronken en gebadderd, dat heb ik niet waargenomen.

